

בענין דהולכין אחר המיקל בעירובין - שיעור 326 בשאלות שונים

I. מקור הענין

- (א) דעת רבי יהושע בן לוי דהלכה כדברי המיקל בעירוב (עירוזין מ"ו. ופ.) והרא"ש (פרק 3 - ד) כתב בסוף דהלכה כהמיקל נאמר אף בפלוגתא דאמוראי וגם במחיצות וכ"כ ההגהות מיימוני (שם ע"ז - ז) ודעת הקרבן נתנאל (ה דעירוזין אות ז) דהרא"ש סבר דגם בפלוגתא הפוסקים הולכין אחר המיקל ודומה לאבילות (ברכי יוסף ש"ח) וכ"כ המהרש"ם (ד - ק"ה) בשם תשובת אבקת רוכל שהוא הבית יוסף
- (ב) אמנם בשו"ת הריב"ש (ת"ה) כתב בשם הרשב"א דרק בעירוב חצירות שהוא דרבנן הולכין אחר המיקל ולא במחיצות שעיקר מן התורה וכ"כ הריטב"א (רי"ג פרק ט) וכ"כ השכנה"ג (שס"ז) וכ"כ האג"מ (3 - פ"ג)
- (ג) אמנם לכתחלה אין לעשות בדרך ספק אם אינו שעת הדחק ואבאר

II. השאלות

- (א) צורת הפתח לפירצה יותר מעשר אמות שפרוץ מרובה על העומד - עיין בשו"ע (שס"ז - י) שלדעת הרמב"ם אינו מועיל לכן לפי דעתו כמעט כל העירובין בההרים בקיץ פסולים ועיין בישועות יעקב (שס"ג - ה) דבעירובין הולכין כדברי המיקל וכ"ש במקום שרובו חולקין על הרמב"ם וסעייתו וע"ע באג"מ (3 - פ"ג) שהלך לשיטתו דרק בעירובי חצירות הולכין אחר המיקל ולא במחיצות של צ"ה מ"מ התיר משום דכל העולם נוהגין שלא כהרמב"ם וע"ע במ"ב (שס"ז - סק"ט) דנכון להחמיר
- (ב) צ"ה שנעשה ברחובות ע"י עמודי וחוטי הטיליפון - עיין בעירובין (י"ח). דצ"ה מן הצד פסול דהיינו החוט אינו עולה על ראשי הלחיים זה הפירוש לרוב הפוסקים אמנם הרי"ף והרמב"ם פירשו מן הצד באופן אחר דהיינו בקרן זוית (בה"ל שס"ז - י ד"ה כשכל) ולכן כתב האלף לך שלמה (ק"ג) דבעירו בראד סומכין על עמודי הטיליפון אמנם השו"ע (שס"ז - י"ח) כתב דדוקא על גביהן מותר ולא הביא דעת הרמב"ם כלל מ"מ בעיר בראד סמכו על המיקלים בעירובין אפילו במחיצות ומסתברא שהאג"מ חלק עליו
- (ג) צ"ה שנתקלקל בשבת - עיין בשו"ת האלף לך שלמה (קט"ז) דמותר לתקן ע"י נכרי משום שיש לסמוך על הר"ן בשם בעל העיטור במקום מצוה דרבים (רע"ו - 3 ומ"ז סק"ה) ואם זה א"א מותר דכיון דהותרה הותרה ומותר לטלטל כך וכן משמע מתוספות (עירוזין ט"ו. ד"ה לא סבר) בתירוץ שני וע"ע בשו"ע (שט"ז - 3) דכלל דכיון דהותרה הותרה נאמר רק בעירובי חצירות אבל לא בחצר שנפרצה לרה"ר או לכרמלית ולכן הכל תלוי אם הולכין אחר המיקל במחיצות כנ"ל איברא עיין בש"ך (י"ד רמ"ז זכללי הפסק) דבשעת הדחק סמכין על דעת יחיד באיסור דרבנן וצ"ע ועיין בשש"כ (י"ז - כ"ה והערות) דאם אין נכרי יתקן ישראל חוטי העירוב ע"י עניבה אבל לא יקשור קשר וכן משמע משו"ת מהר"י אשכנזי (י"ג) דאין חשש משום איסור עשיית מחיצה וי"ל כדי למנוע מכשול דרבים התירו (שם הערה ק"ז - ק"ח) ואולי משום דבשעת הדחק סמכין על שיטת רש"י (שם קכ"ה:) דאין אוסרים מחיצות המתרת וזה דעת יחיד ולכן לא הובא להלכה בשו"ע (שט"ו - ה) מ"מ בעירובין הולכין אחר המיקל אפילו אם הוא דעת יחיד שלא הובא בהלכה
- (ד) יש למתוח את החוט שעל הלחיים כדי שלא יתנדנד ברוח - ועיין במ"ב (שס"ז - סק"ו) שכתב בשם המחצית השקל דקיל קנה שעל גבן מקנה שבצדדים דאי הרוח ינידו אין בכך כלום דעיקר המחיצה תלוי בשני הקנים העומדים מן הצד אמנם הביא שם דעת המשכנות יעקב להחמיר אם הרוח מזיזה בצידה או למטה או למעלה וכ"כ החזון איש (ט"ח - סק"י)

ה) לחי אחד גבוה מחבירו הרבה והקנה העליון מונח בשיפוע כשר - (מ"ב פ"ג - ס"ג) אמנם בחידושי רע"א מסתפק אם מונח בשיפוע הרבה אם מהני אמנם אם הלחיים הם במדרון אין חוששים לזה כלל

ו) יש אוסרים לעשות צ"ה בחוץ כנגד מחיצה דהיינו דאי אפשר לו לבוא מהשטח המוקף להצ"ה דהכותל מפסיק בין חצירו להצ"ה (חזו"א ע - י"ט) דפתחא כי האי לא עבדי אינשי (תיקון עירובין זף ל"ח) ויש מתירין דכ"ש דמהני דהוי סתימה טפי (ע"ש)

ז) צ"ה הנמשכת ע"ג ימים ונהרות לא מהני דפתח ע"ג מים לא עבדי אינשי ויש מתירים (חתם סופר פ"ז)

ח) צ"ה תחת הגג - יש אוסרים משום פי תקרה יורד וסותם (מנחת שבת פ"ג - כ"ג בשם הבית שלמה) ועיין בעירובין (ז"ד): דרב ושמואל פליגי בזה ועיין ברמ"א (פ"ג - ז) שדוקא אם הגג הבולט הוא ברוחב ד"ט וגם שלא יהא פי התקרה משופע דליכא פה ודוקא שיש ב' מחיצות שלימות דבוקות זו בזו ועיין בבה"ל (ד"ה ולמריק) שצריך ג' מחיצות שלימות דאז אמרינן פי תקרה על צד הרביעי (הרי"ף ור"ח והרמב"ם) ודעת המהרי"ל (שמ"ו - ג) שהביא המג"א דאף בג' מחיצות בעי איזה תיקון ברביעי לומר פי תקרה ועיין בשו"ת חזון נחום (מ"ג) דלא אמרינן פי תקרה להחמיר (רמ"א י"ד פ"ג - ז) כמו דלא אמרינן לבוד להחמיר מ"מ שמעתי מרב דוד Steinwurzל וכן שמעתי בשם רב משה שצריך להחמיר דאין נותנין לחי תחת הגג שיורד ונפסק החוט

ט) צ"ה בתוך גדר המוקף מד' רוחותיו דעת המקור חיים שהובא במ"ב (פ"ג - סק"ג) דפסול (כ) סיבות האוסרים שאינו ניכר מבחוץ וביתא כמאן דמליא דמי ועוד מחיצת הרה"י מפסיקה את החוט משום גוד אסיק ולפי טעם זה יש לזוהר שלא תעבור החוט של הצ"ה על קאר וכדומה דגוד אסיק מחיצות וי"א דלא אמרינן גוד אסיק לחומרא כנ"ל אמנם יש מקילים כשהעומד בולט עשרה טפחים (אבני נזר ל"ח) ויש אומרים דאם בולט מעט סגי (חתם סופר ז"י) ויש מתירים בשעת הדחק אפילו אם הלחי אינו בולט (שו"ת מהרש"ם ח - ר"ז) והכל תלוי אם הולכין במחיצות אחר המיקל

י) צורת הפתח במקום שיש ספק רשות הרבים דאורייתא יש סומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ולדידיה בודאי מן התורה סגי בצ"ה ורק מדרבנן אסור ולכן הוא רק ספק דרבנן ויש טעם להקל אמנם רוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת ועוד בעירובי חצירות הולכין אחר המיקל ולא במחיצות כהאג"מ ועיין בספר מעשה רב של הגר"א (קמ"ח) שלא לישא בשבת כלל אפילו במקום שיש עירוב ואפילו בחצר וככית כ"א בידו וכ"כ במנחת שבת (פ"ג - ו) שיש לחוש שנתקלקל העירוב ועיין בשו"ת תשורת ש"י (ח - ע"ג) שנכון שלא לסמוך על העירוב (כ) דיש לחוש להפוסקים דס"ל דלא בעינן ס' רבוא בוקעין (כ) דשוכרין הרשות מהקאפיטאן (city official) והחכם צבי (סימן ו) צווח ע"ז דאינו מועיל ודלא כהבית יוסף שהתיר (ג) שיש כמה מחללי שבת בצנעה שאינם מודים בעירוב ולכן אין שוכרין ממנו רשות ואין מערבין עמם והם אוסרים על השאר (רמב"ם ז - ט"ז) והמרדכי פסק סדר תקט"ז) ורק ביטול לרשות מועיל וזה קשה מאוד לעשות למעשה לאלו וע"ע בראב"ד איברא עיין בטוש"ע (פ"ו - י"ג - י"ד) שכתב שמצוה לחזור אחר עירובי חצירות ועיין בעירובין (כ"ח): שתיקן שלמה עירובין מיירי בעירובי חצירות שיש שם רה"י ולא על ספק רה"ר דאורייתא וגם מה שכתב החתם סופר (ח - ט"ז) דרב שמתעצל בתיקון עירובין מכשול העם תלוי בצווארו וגם על מה שכתב הנזר ישראל (נ"ז) דמי שאינו מתקן הדיוטות גמורה היא זה על האופן שמותר לתקן ולא על האופן שהוא ספק סקילה ובזמנינו אין דבר נחוץ כ"כ בעירובין ובפרט במקום ספק סקילה ורק לנשים לצאת בהובלה של תינוק ולכן בנ"ד אין זה בכלל תלוי אם הולכין אחר המיקל במחיצות וזה דרך יגדיל תורה ויאדיר וצריך שאלת חכם הבקי בענינים אלו ושמעתי דרב אלישיב הכריע כרב משה